

Nr 329.

Av herr **von Heland m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Kungl. Maj:ts proposition nr 230 och särskilt de möjligheter, som därigenom öppnas för jordbrukarna att erhålla ett väsentligen förbättrat pris för mjölken, har hälsats med tillfredsställelse på jordbrukarhåll. Även om vi ännu alltfort ha långt kvar till ernående av den rättvisa och likställighet, för vilken bondeförbundet arbetar, har dock jordbruksministern ställt i utsikt åtgärder, som i stort sett tillmötesgå de önskemål, som från bondeförbundshåll framförts i fråga om jordbruksnäringens viktigaste gren — mjölkproduktionen.

Sålunda har jordbruksministern ställt i utsikt, att jordbrukarna skola komma i åtnjutande av ett smörpris av 3 kronor per kg. och att även vid detta smörpris en mjölkavgift av 2 öre per kg. mjölk skall uttagas. Likaså räknar jordbruksministern med att en med 15 öre förhöjd margarinaccis skall uttagas.

Det ställdes även i utsikt, att Kungl. Maj:t skall accisbelägga fettemulsioner och andra ersättningsmedel för smör än margarin. De möjligheter till ett förhöjt konsumtionsmjölkpris, som den förhöjda mjölkavgiften medför, ha även beaktats av jordbruksministern. Vidare förutsätter jordbruksministern en förhöjning av kraftfoderpriserna i förhållande till stegringen av produktmjölkpriset.

För jordbrukarna framstår det emellertid som en nödvändighet att mjölkproducenterna verkligen tillförsäkras ett med 1 ½ à 2 öre förbättrat medelpris för produktmjölken. Detta kommer i hög grad att vara beroende av, huruvida smörpriset skall kunna höjas till den i utsikt ställda höjden av 3 kronor utan att konsumtionen av smör minskas och en ökning av användningen av surrogatfett inträder.

En svaghet i hittills gällande bestämmelser har varit, att prisdifferensen mellan margarin och smör blivit större under senare år, vilket framgår av nedanstående tabell:

Å r	M i n u t p r i s e r			
	Bordsmör		Växtmargarin	
	Ö r e	I förhållande till år 1934	Ö r e	I förhållande till år 1934
1934	276	—	141	—
1935	268	— 8	135	— 6
1936	263	— 13	133	— 8
1937	297	+ 21	148	+ 7
1938	311	+ 35	160	+ 19

Som synes har prisdivergensen sedan år 1934 ökat med 16 öre. Denna skillnad utjämnas väsentligen genom den i propositionen avsedda höjningen av margarinaccisen. Men genom den i samma proposition likaledes ifrågasatta höjningen av smörpriset med 25 öre per kg. skapas en ny pris-skillnad mellan smör och margarin, varav verkningen kan bli beklaglig.

I samband härmed är att observera, att de fem miljoner kronor för beredande av tillgång för mindre bemedlade och barnrika familjer av smör skola utgå av den i propositionen föreslagna höjningen av margarinaccisen.

Mycket skulle vara vunnet, om dessa medel kunde utgå i enlighet med vid årets riksdag väckta motioner (I: 220 och I: 221 samt II: 141 och II: 342). I dessa motioner föreslås, att maximeringen av margarinaccisen höjes med 15 öre samt att därav influtna medel jämte 3 miljoner kronor andra statsmedel användas till beredande av avsättning för smör till reducerat pris och till fattiga och barnrika familjer.

Om det avsedda smörpriset skall kunna utgå utan att därigenom konsumtionen av smör och margarin påverkas i för jordbruket ogynnsam riktning, torde krävas ytterligare skärpta åtgärder till bekämpande av margarinkonsumtionen.

En ökad smörexport torde nämligen kräva avsevärda medel ur pristjämningskassan, enär man näppeligen kan hoppas på väsentligt bättre smörpriser på världsmarknaden.

Under de senaste åren har en väldig strid pågått om världens smörmarknad. Världens tre största smörexporterande länder äro för närvarande Danmark, Nya Zeeland och Australien, och striden står om den enda ännu »fria» smörmarknaden, nämligen den engelska, och dessa tre länder exportera 71 procent av Englands totalimport.

Australiens smörproduktion uppgick under tiden 1 juli 1937—31 maj 1938 till 176,000 ton mot 161,000 ton under samma 11 månader året förut. Samtidigt steg exporten från 74,780 ton till 85,400, vadan den tillbakagång, som sedan 1933 kännetecknat Australiens smörexport, synes hävd.

Nya Zeeland har under de senaste 10 åren mer än fördubblat sin smör-export, som 1937 uppgick till 151,193 ton, men likväl har landet ej kunnat slå ut Danmark, som med en export av 153,971 ton år 1937 alltjämt är världens störste smörexportör.

Enligt uppgift skall mul- och klövsjukan ej ha decimerat nötkreatursstammen i Danmark. Enligt statistiska uppgifter per 31 december 1938 skall antalet mjölkkor uppgå till 1,625,000 mot 1,590,000 ett år tidigare.

Även en rapport från Amerika inger icke stora förhoppningar om ett bättre prisläge på världsmarknaden.

Läget på den amerikanska smörmarknaden har blivit rent av krisartat. Detta beror på de omfattande inköp, som regeringen tidigare företagit för undvikande av varuöverskott på marknaden. Man frågar sig med oro vad som skall göras med det smör, som uppköpts under de sista sex månaderna.

Det är nämligen helt uteslutet, att de statliga smörlagren skola kunna försäljas i den vanliga handeln.

Slutresultatet är nu sådant, att den 1 januari i år funnos i de statliga kyllagren nära 58,000 ton smör, under det att lagren samma tid föregående år uppgingo till 19,500 ton. Denna senare siffra är ganska normal vid nämnda tid på året. Situationen ter sig än mer bekymmersam, då lantbrukarna beräknas hava ökat sina kobesättningar på grund av de låga foderprisen, och mjölmängden beräknas komma att stiga avsevärt. Frågan är nu, om staten kan fortsätta med sina stödköp i fria marknaden, och var skola dessa smörkvantiteter säljas.

Vid utformandet av det statliga prisstödet för mjölkproduktionen synes konkurrensen från andra fettarter icke hava beaktats i vederbörlig grad. Man tycks rent av ha glömt, att det i Förenta staterna pågår en strid mellan svinister och bomullsfröolja. Oljan synes komma att vinna denna strid, då den på grund av låga pris vinner allt mer terräng. Detta har i sin mån bidragit till en rätt betydlig minskning av smörkonsumtionen.

Slutet på detta statsingripande tycks bli, att överskottsmöret måste exporteras till Europa. Med hänsyn härtill synes det icke uteslutet, att den europeiska smörprisnivån kommer att röna visst inflytande av stora amerikanska smörsändningar under de närmaste månaderna.

Samtidigt verkar det som om konkurrensen från olika surrogatfett skulle bli allt hårdare. En rapport meddelar härom angående exempelvis kokosfettet.

Sedan världskriget har förbrukningen av kopra stadigt stigit och uppgår nu till den tredubbla kvantiteten. Denna världsmarknadsartikel är av betydelse för tvålfabrikationen, men den användes mest i margarinfabrikationen. Kopran har på grund av sin höga fetthalt, 65 procent, visat sig vara en eftersökt produkt, när tillgången på andra fettvaror varit knapp. Kopran är den köttiga delen av kokospalmens nötter. Frånsett vissa områden kring sydliga delen av Stilla Oceanen, som icke äro så värst betydliga, och om man endast tar med i räkningen de förnämsta produktionsområdena för kokospalmen, nämligen Nederländska Indien, Filippinerna och Ceylon, så finner man följande exportkvantiteter av kopra:

1931	737,057 ton
1935	862,955 »
1937	843,409 »
1938	1,019,683 »

Något nämnvärt förhöjt smörpris på världsmarknaden torde sålunda, därest icke något exceptionellt inträffar, icke kunna påräknas. Minskad smörkonsumtion på hemmamarknaden med åtföljande ökad export torde sålunda bli förlustbringande.

Även om, som man utgått ifrån inom bondeförbundet, hela margarinaccisen upp till 60 öre skulle användas till stöd åt smörexporten och till prisutjämningsbidrag och sålunda de i propositionen föreslagna fem miljoner kronor för beredande av billigt smör åt mindre bemedlade barnrika familjer skulle utgå från andra medel, borde det vara lämpligt att vidtaga ytterligare åtgärder för att stärka smörets konkurrenskraft på hemmamarknaden. I synnerhet förefaller det rimligt att genom effektiva bestämmelser motverka att med användande av rent illojala konkurrensmetoder, genom efterapande av smörets färg och förpackning, margarinet får uttränga smöret.

Från margarinindustrihåll försöker man förfäktat, att margarinet är likvärdigt med smöret. Om man från dessa intressenters sida anser margarinet så förträffligt, så borde man ej ha behov av att efterapa smörets utseende. Konsumenterna borde ej heller kunna anföra någon berättigad invändning emot att sådana bestämmelser fastställas, att jordbrukarna kunna undgå att deras viktigaste produkt utsättes för illojal konkurrens genom att man med färgmedel låter surrogatfett så mycket som möjligt till utseendet likna smöret.

För att en vara skall anses vara margarin enligt gällande margarinförordningar, sv. förf. saml. nr 355/1932, fordras, att den är smörliknande. Denna bestämmelse innebär, att margarinförordningen, i stället för att hindra illojal konkurrens från margarinet, på smörets bekostnad, legaliserar efterapningen.

För att margarin skall anses vara smörliknande fordras att det med avseende å färg, struktur, beredbarhet och allmänt utseende vid okulär bedömning har egenskaper som smör. Om en fettvara icke i alla nämnda avseenden liknar smör, men dock i vissa väsentliga avseenden har sådana egenskaper, att den i »allmänt utseende» liknar smör, anses varan dock vara att hänföra till margarin. Vid denna bedömning spelar varans färg en stor, ibland avgörande roll. För närvarande användas margarinförordningens bestämmelser i nu berörda avseende icke till skydd för smöret, för vilket de äro tillkomna, utan för att avgöra om viss fettvara är margarin eller icke.

Av vad ovan sagts framgår, att färgen är den egenskap, som i första hand är avgörande för, om en vara är smörliknande eller icke. Därav framgår alltså, att man med hjälp av färgstyrkan kunde ha vissa möjligheter att skilja på smör och margarin, till förhindrande av att konstprodukter illojalt konkurrera med smöret på grund av förvillande likhet.

Vad beträffar färgen hos smöret må nämnas, att färgstyrkan hos smör vid vars fabrikation särskilt färgämne icke blivit tillsatt växlar ganska betydligt, beroende på utfodringen. Sålunda har vintersmör, som icke blivit försatt med färgämne, en blek, gulvit färg, under det sommarsmöret, utan särskild färgtillsats, har en kraftig halmgul eller gul färg. För att smöret skall erhålla sommarsmörets vanligen omtyckta färg, försättes grädden,

varav smöret skall göras, ofta med färgämne under vinterhalvåret. Olika uppfattningar och önskemål om smörets lämpligaste färgstyrka ha emellertid medfört, att smöret för närvarande ej har någon enhetlig och likartad färgstyrka året om.

Se vi på margarinråvarorna, finna vi, att vissa äro helt vita, under det andra hava en gul färgton. Även om margarin tillverkats utan att färgämne blivit tillsatt vid fabrikationen, kan det därför hända, att det får en vit färg, som skiftar något i gult. Denna färgnyans är dock icke så kraftig, att varan får smörliknande utseende. För att göra margarinet smörliknande med avseende å färgen tillsättes därför allmänt färgämne vid margarinfabrikationen.

För att åstadkomma en bestämd skillnad i utseendet mellan smör och margarin synes det mest rationellt, att en viss övre färgnyans fastställdes för margarin. Med hänsyn till svårigheten att vid kontroll fastställa graden av en färgnyans och vid förmenta överträdelser grunda åtal på grund av färgjämförelser, synes det knappast lämpligt att med nu tillgängliga färgskalor till grund utforma bestämmelser i nämnda hänseende.

En för praktiken och för det syfte man vill uppnå i berörda avseende framkomlig och lämplig lösning erbjuder sig, om sådana bestämmelser utfärdas, att margarin skall vid fabrikation och försäljning bibehålla den färg, som det får av de ingående fetterternas egen färg. Tillsats av färgämne vid fabrikationen eller i margarinet och dess råvaror skulle förbjudas. Om dylika bestämmelser utfärdas, torde de snabbt nog leda till, att smör tillsättes färgämne, så att dess färgstyrka året om kommer att motsvara sommarsmörets. Därigenom skulle alltså en tydlig färgskillnad komma till stånd mellan smör å ena sidan och margarin å den andra.

Genom den kontroll, som nu finnes över tillverkningen av och handeln med margarin, synes kontrollen över efterlevnaden av dylika bestämmelser icke behöva medföra någon ytterligare kontrollanordning och ej heller draga någon extra kostnad. Den för detta ändamål erforderliga kontrollen kan nämligen utan vidare anses tillhöra den för varje margarinfabrik utsedde tillsyningsmannens arbetsuppgifter. Enligt instruktion, som utfärdats av kungl. lantbruksstyrelsen den 13 september 1932, skall tillsyningsmannen minst 2 gånger i varje vecka besöka fabrik och därvid kontrollera kvantiteten av använda råvaror.

Till slut önskas framhållas, att med hänsyn till den arbetande jordbruksutredningen det borde vara önskvärt, att i denna motion föreslagen åtgärd kunde få under ett år på försök fastställas. På så sätt finge statsmakterna praktisk inblick i, hur ett av jordbrukarna ständigt återkommande krav kan realiseras.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta, att margarinförordningen § 1 skall ändras, så att med *margarin* förstås varje med

konst framställt, till människoföda avsett fett av vad ursprung, blandning eller sammansättning som helst, såvida däri ingår fett, som ej är framställt ur mjölk, samt

att vid tillverkningen av margarin färgämne ej får tilläggas fetträvarorna och ej heller margarin, som utbjudes i allmänna handeln.

Stockholm den 21 april 1939.

Erik von Heland.

Joh. Friggeråker.

Per Gustafsson.

Verner Andersson.

Anton Pettersson.

Allan Holstenson.

Ivar Persson.

Alexander Nilsson.

K. I. Sköldén.

Anton Svensson.

John Gustavson.

A. R. Aronsson.

Ernst Eskhult.

J. A. Andersson.

B. A. Nilsson.

Gunnar Bodin.

Per Andersson.

Axel Löfvander.